

Sygn. akt III AUa 911/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 kwietnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	sędzia Małgorzata Pasek
Sędziowie:	sędzia Elżbieta Czaja sędzia Krzysztof Szewczak (spr.)

po rozpoznaniu w dniu 29 kwietnia 2020 r. w Lublinie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy M. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o odmowę uchylenia decyzji w przedmiocie ustalenia prawa do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 28 października 2019 r. sygn. akt VIII U 2062/19

oddala apelację.

Krzysztof Szewczak Małgorzata Pasek Elżbieta Czaja

III AUa 911/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 kwietnia 2019 r., znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. odmówił M. P. uchylenia decyzji z dnia 9 maja 2013 r. i stwierdził jej wydanie z naruszeniem prawa. W uzasadnieniu tej decyzji organ rentowy wskazał, że zgodnie z art. 146 § 1 k.p.a. uchylenie decyzji z powodu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, na podstawie którego została wydana decyzja, nie może nastąpić jeżeli od doręczenia decyzji upłynęło pięć lat. W takim przypadku, zgodnie z art. 151 § 2 k.p.a. organ administracji publicznej ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonej decyzji z naruszeniem prawa. Uchylenie decyzji z dnia 9 maja 2013 r. nie jest możliwe z uwagi na upływ 5 lat od jej doręczenia.

W odwołaniu od decyzji z dnia 12 kwietnia 2019 r. M. P. domagała się ponownego przeliczenia jej emerytury z uwzględnieniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 marca 2019 r., P 20/16.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. wnosił o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z dnia 28 października 2019 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zmienił zaskarżoną decyzję o tyle, że dodatkowo ustalił M. P. prawo do przeliczenia emerytury przyznanej decyzją z dnia 9 maja 2013 r. bez pomniejszania jej wysokości o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur przyznanych przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że ubezpieczonej M. P., urodzonej w dniu (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z 1 sierpnia 2008 r., wydaną na podstawie art. 46 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zwanej dalej „ustawą emerytalną”, przyznał prawo do emerytury od dnia 1 lipca 2008 r. Wysokość emerytury została obliczona zgodnie z art. 53 ustawy emerytalnej.

Decyzją z 9 maja 2013 r. organ rentowy przyznał ubezpieczonej od (...), tj. od osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, emeryturę na podstawie art. 24 ostatnio powołanej ustawy. Wysokość tej emerytury ZUS obliczył z zastosowaniem art. 25 ust. 1 b ustawy emerytalnej, a mianowicie podstawa emerytury została pomniejszona o sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Wysokość świadczenia na dzień (...) ustalona została na kwotę 1 578,11 zł brutto miesięcznie. Wypłata tej emerytury została zawieszona, gdyż korzystniejszym świadczeniem była dotychczasowa emerytura o symbolu (...), której wysokość wynosiła 1 656,08 zł miesięcznie.

Decyzją z dnia 6 lipca 2016 r. ZUS przeliczył emeryturę ustalając jej wysokość na kwotę 1 578,11zł miesięcznie.

Wyrokiem z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16 Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 25 ust. 1 b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2017 r., w zakresie w jakim dotyczy urodzonych w (...) r. kobiet, które przed dniem 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W dniu 1 kwietnia 2019 r. M. P. złożyła wniosek o wznowienie postępowania, wydanie nowej decyzji emerytalnej i jej obliczenie oraz wypłatę z uwzględnieniem skutków wynikających z powołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Organ rentowy, z powołaniem się na przepisy art. 124 ustawy emerytalnej oraz art. 145a § 1, art. 149 § 1 i 150 § 1 k.p.a. wznowił postępowanie w sprawie zakończonej decyzją z dnia 9 maja 2013 r. z uwagi na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16, a następnie decyzją z dnia 12 kwietnia 2019 r. odmówił uchylecia decyzji z dnia 9 maja 2013 r. i stwierdził wydanie tej ostatniej decyzji z naruszeniem prawa. W uzasadnieniu decyzji z dnia 12 kwietnia 2019 r. ZUS wskazał, że zgodnie z art. 146 § 1 k.p.a. uchylenie decyzji z powodu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, na podstawie którego została wydana decyzja nie może nastąpić jeżeli od doręczenia decyzji upłynęło pięć lat. W takim przypadku, zgodnie z art. 151 § 2 k.p.a. organ administracji publicznej ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonej decyzji z naruszeniem prawa.

Sąd Okręgowy ustalił, że wysokość emerytury wnioskodawczynie obliczona zgodnie z art. 26 ustawy emerytalnej, bez potrącania kwot pobranych emerytur, na dzień (...) wynosiłaby 1 905,79 zł, a na dzień 1 lipca 2019 r. – 2 116,22zł.

Wypłacana wnioskodawczynie emerytura o symbolu (...), której wysokość ustalona została zgodnie z art. 53 ustawy emerytalnej, w dacie uzyskania emerytury w wieku powszechnym, była niższa (1 656,08zł) aniżeli wysokość emerytury ustalona zgodnie z art. 26 ustawy emerytalnej, bez potrącania kwot pobranych emerytur.

Ubezpieczona składając w dniu 1 kwietniu 2019 r. wniosek o wznowienie postępowania domagała się uchylenia decyzji przyznającej emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym w zakresie ustalonej wysokości świadczenia i ponownego

obliczenia wysokości emerytury z uwzględnieniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16.

ZUS wznowił postępowanie zakończone decyzją z dnia 9 maja 2013 r. przyznającą emeryturę w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, a następnie odmówił uchylenia tej ostatniej decyzji, wskazując, że po upływie 5 lat od dnia doręczenia decyzji nie jest możliwe jej uchylenie. Jednocześnie stwierdził, że decyzja została wydana z naruszeniem prawa.

Wnioskodawczyni nadal jest więc wypłacana emerytura w wysokości ustalonej zgodnie z art. 53 ustawy emerytalnej, a zatem ubezpieczona została pozbawiona możliwości wypłaty emerytury, której wysokość zostałaby obliczona w sposób prawidłowy, według zasad określonych w art. 26 ustawy emerytalnej, z uwzględnieniem skutków wynikających z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16.

Zdaniem Sądu Okręgowego, ZUS odmawiając zaskarżoną decyzją uchylenia decyzji z dnia 9 maja 2013 r. i jednocześnie stwierdzając, że została ona wydana z naruszeniem prawa, odmówił ponownego przeliczenia świadczenia emerytalnego z pominięciem art. 25 ust 1b ustawy emerytalnej i wypłaty wyrównania, kierując się jedynie przepisami proceduralnymi dotyczącymi wznowienia postępowania, określonymi w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego.

Sąd Okręgowy podniósł, że wniesienie odwołania do sądu wszczyna postępowanie cywilne w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. W postępowaniu cywilnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd orzeka o prawach lub obowiązkach stron na podstawie przepisów prawa materialnego, dokonując merytorycznej, a więc uwzględniającej przepisy prawa materialnego kontroli prawidłowości aktu organu emerytalnego. Uwzględniając odwołanie zobowiązany jest zmienić decyzję i orzec o istocie sprawy. Konsekwentnie, podstawą rozstrzygnięcia sądowego powinny być przepisy prawa materialnego, a więc ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a nie przepisy procedury administracyjnej.

Wyrokiem z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16 Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2017 r., w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w (...) r. kobiet, które przed dniem 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Przepis uznany za niekonstytucyjny zobowiązywał przy ustalaniu wysokości emerytury określonej w art. 24 ustawy do pomniejszania podstawy obliczenia emerytury o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. W taki sposób wysokość emerytury wnioskodawczyni została ustalona decyzją przyznającą emeryturę w wieku powszechnym.

W okolicznościach sprawy niniejszej ustalenie wysokości emerytury z pominięciem niekonstytucyjnego przepisu pozwalałoby na ustalenie wysokości i wypłatę emerytury w wyższej wysokości niż dotychczas.

Data wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego ma takie znaczenie, że powoduje zmianę obowiązującego do tej pory stanu prawnego przez wyeliminowanie z obrotu prawnego przepisu niezgodnego z Konstytucją. Oceniany przez Trybunał Konstytucyjny przepis nie staje się niezgodny z Konstytucją od daty wejścia w życie wyroku, lecz jest i był już niezgodny z ustawą zasadniczą od wejścia w życie przepisu w brzmieniu nadanym przez ustawodawcę.

W ocenie Sądu Okręgowego instytucja przewidziana w art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej nie jest wznowieniem postępowania sensu stricto, lecz co najwyżej „swoistym wznowieniem postępowania” i ma szerszy charakter niż wznowienie postępowania oraz nieco odmienne od niego przesłanki. Z istoty swej służy też innym celom, pozwalając ponownie ustalić prawo do świadczeń emerytalnych lub ich wysokość przy wykorzystaniu mniej rygorystycznych podstaw niż określone w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego podstawy wznowienia postępowania. Nie jest też ograniczone jakimkolwiek terminem.

Przepis art. 114 ustawy emerytalnej zawiera szereg przesłanek pozwalających na ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości i stanowi podstawę prawną weryfikacji i wzruszalności decyzji organów rentowych, w których zawarto ustalenia pozostające w obiektywnej sprzeczności z ukształtowanym ex lege stanem uprawnień emerytalno-rentowych zainteresowanych. Taka niezgodność powstaje w sytuacji, gdy decyzja o wysokości świadczenia jest wydana na podstawie niekonstytucyjnego przepisu. Eliminacja tych sprzeczności zawsze stanowi uzasadnienie dla ponowienia postępowania zakończonego ostateczną decyzją organu rentowego, której rozstrzygnięcie jest niezgodne z ukształtowaną ex lege sytuacją prawną ubezpieczonego.

Sąd Okręgowy dalej podniósł, że w judykaturze utrwalony jest pogląd o retroaktywnym skutku orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, derogujących konkretne przepisy jako niezgodne z Konstytucją RP. Uznany przez Trybunał za niezgodny z Konstytucją przepis prawa nie może być stosowany przez sądy i inne organy w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału. Oznacza to, że w przypadku ponownej oceny uprawnień ubezpieczonego do określonej wysokości emerytury, w okresie kiedy ta wysokość została ustalona według treści przepisu uznanego za niekonstytucyjny, ocena ta powinna być dokonywana w ten sposób, jakby przepisy powodujące zaniżenie wysokości emerytury nie obowiązywały.

Celem przepisu art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest podważenie obiektywnie wadliwej decyzji organu rentowego. Przepis ten powinien mieć zastosowanie do eliminacji z obrotu wadliwych decyzji, które w wyniku błędnej (ze strony organu rentowego) wykładni przepisów lub błędnego zastosowania przepisów do prawidłowo ustalonego stanu faktycznego, doprowadziły do pozbawienia jednostki faktycznego korzystania z przysługujących jej z mocy prawa świadczeń. Błąd organu rentowego obejmuje sytuacje, w których organ miał podstawy do przyznania świadczenia lub ustalenia go w określonej wysokości, lecz z przyczyn leżących po jego stronie tego nie uczynił. Za takie przyczyny uznaje się wszelkie zaniechania organu, każdą obiektywną wadliwość decyzji, niezależnie od tego, czy jest to skutkiem zaniechania, pomyłki, celowego działania organu czy też rezultatem niewłaściwych działań pracodawców albo wadliwej techniki legislacyjnej i w konsekwencji niejednoznaczności obowiązujących przepisów. Oznacza to, że przedmiotowe pojęcie obejmuje również niedopełnienie przez organ obowiązku działania z urzędu na korzyść osób uprawnionych do świadczeń.

W ocenie Sądu Okręgowego konsekwencją uznania art. 25 ust. 1 b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych za niekonstytucyjny w dacie jego stosowania przez organ emerytalny do sytuacji faktycznej i prawnej wnioskodawczyni jest ustalenie, że poddane kontroli w niniejszej sprawie czynności organu rentowego związane z decyzją z 9 maja 2013 r. podjęte zostały z naruszeniem prawa i to naruszenie należy uznać za błąd organu emerytalnego.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił M. P. prawo do przeliczenia emerytury przyznanej decyzją z dnia 9 maja 2013 r. bez pomniejszania jej wysokości o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur przyznanych przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego.

Apelację od tego wyroku wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.. Zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości, organ rentowy zarzucił mu:

1/ naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na wydane orzeczenie, a mianowicie:

a/ art. 477¹⁴ w związku z art. 477⁹ k.p.c. poprzez wydanie orzeczenia w przedmiocie nieobjętym zaskarżoną decyzją,

b/ art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego polegającą na uznaniu, że nieprawidłowe ustalenie wysokości emerytury wnioskodawczyni wynikało z błędu organu rentowego, podczas gdy decyzja z dnia 9 maja 2013 r. została wydana zgodnie z obowiązującymi w dniu jej wydania przepisami prawa;

2/ naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

a/ art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na błędnym uznaniu, że „nową okolicznością” jest ujawnienie faktu, że wysokość emerytury jest nieprawidłowa wobec uznania przez Trybunał Konstytucyjny, że przepis stanowiący podstawę ustalenia wysokości emerytury jest niezgodny z Konstytucją,

b/ art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że nieprawidłowe ustalenie wysokości emerytury wnioskodawczyni wynikało z szeroko rozumianego błędu organu rentowego, podczas gdy w dniu wydania decyzji ustalającej wysokość emerytury organ rentowy oparł się na obowiązujących wówczas przepisach, a okoliczność, że aktualnie przepis został uznany za niezgodny z Konstytucją nie świadczy o tym, że nieprawidłowe obliczenie wysokości świadczenia nastąpiło na skutek błędu organu rentowego.

W konsekwencji przedstawionych w apelacji zarzutów organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego organu rentowego nie zasługiwała na uwzględnienie, ponieważ nie zostały w niej przedstawione zarzuty skutkujące zmianą lub uchyleniem zaskarżonego wyroku.

Sąd Apelacyjny w pełni akceptuje i przyjmuje za własne niesporne ustalenia faktyczne, dokonane przez Sąd Okręgowy. Sprawia to, że nie zachodzi potrzeba powtarzania szczegółowych ustaleń faktycznych oraz dokonanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku interpretacji przepisów prawa mających zastosowanie w sprawie niniejszej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 października 1998 r., II CKN 923/97 – OSNC 1999, z. 3, poz. 60; z dnia 12 stycznia 1999 r., I PKN 21/98 – OSNAP 2000, nr 4, poz. 143; z dnia 20 stycznia 2000 r., I CKN 356/98 – LEX nr 50863; z dnia 7 kwietnia 2004 r., IV CK 227/03 – LEX nr 585855; z dnia 20 maja 2004 r., II CK 353/03 – LEX nr 585756; z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09 – LEX nr 518138; z dnia 27 kwietnia 2010 r., II PK 312/09 – LEX nr 602700).

Istota sporu w postępowaniu apelacyjnym sprowadzała się do oceny stanu prawnego stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia. Rozważenia wymagało również, czy Sąd Okręgowy wydając zaskarżony wyrok zmieniający decyzję organu rentowego z dnia 12 kwietnia 2019 r. przekroczył zakres rozstrzygnięcia zawartego w tej decyzji.

Z dokumentacji zawartej w aktach emerytalnych wynika, że w dniu 1 kwietnia 2019 r. M. P. złożyła wniosek o przeliczenie emerytury zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16. W odwołaniu ubezpieczona również odnosiła się do treści tego wyroku.

W odpowiedzi na wniosek pozwany organ rentowy decyzją z dnia 12 kwietnia 2019 r. odmówił uchylenia decyzji z dnia 9 maja 2013 r. przyznającej emeryturę w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, wywodząc, że od doręczenia tej decyzji upłynęło ponad 5 lat. W tej sytuacji uchylenie decyzji nie jest możliwe z uwagi na treść art. 146 § 1 k.p.a.

Trafnie Sąd Okręgowy podniósł, że istota sporu w sprawie niniejszej sprowadza się do ponownego obliczenia wysokości emerytury wnioskodawczyni. Intencją ubezpieczonej było bowiem uzyskanie nowej wysokości emerytury po prawidłowym zastosowaniu obowiązujących przepisów prawa, z uwzględnieniem treści powołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16. Składając wniosek o wznowienie postępowania M. P. domagała się wydania nowej decyzji, w której emerytura zostanie obliczona bez zastosowania niekonstytucyjnego przepisu. Odmawiając uchylenia decyzji ustalającej prawo do emerytury w wieku powszechnym, pozwany organ rentowy odmówił jednocześnie ponownego obliczenia emerytury. Sąd Okręgowy był zatem w pełni uprawniony do rozstrzygnięcia o żądaniu skarżącej i wbrew odmiennemu zapatrywaniu wyrażonemu w apelacji, nie wyszedł poza

zakres zaskarżonej decyzji. Przedstawiony w apelacji zarzut naruszenia art. 477¹⁴ w związku z art. 477⁹ k.p.c. nie mógł więc być uznany za trafny.

Wskazać należy, że skarga o wznowienie postępowania nie jest w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych jedyną możliwością ubiegania się o ponowne obliczenie emerytury. Swoistym wznowieniem postępowania jest bowiem, nieograniczony czasowo, w przeciwieństwie do reguł wynikających z Kodeksu postępowania administracyjnego, tryb postępowania przewidziany w art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepis ten reguluje możliwość wzruszenia prawomocnych decyzji organu rentowego w sposób odrębny, szczególnie i co istotne korzystający z pierwszeństwa w stosunku do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego i Kodeksu postępowania administracyjnego (por. I. Jędrasik-Jankowska: Komentarz do art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, stan prawny na 1 sierpnia 2019 r. – LEX). Tym samym wnioskodawczyni może skutecznie domagać się ponownego obliczenia emerytury, przyznanej w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego.

W tym miejscu dodatkowo należy podnieść, że co do zasady art. 190 ust. 4 Konstytucji RP normuje możliwość wznowienia postępowania na zasadach i w trybie określonym w przepisach właściwych dla danego postępowania, jeżeli Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach. Pojęcie "wznowienia postępowania", o którym mowa w ostatnio powołanym przepisie, ma szerokie znaczenie, gdyż dotyczy przepisów „właściwych dla danego postępowania”, a zatem obejmuje wszelkie instrumenty proceduralne, których wykorzystanie umożliwia przywrócenie stanu konstytucyjności orzeczeń wydanych na podstawie aktu normatywnego, uznanego późniejszym orzeczeniem Trybunału za niezgodny z Konstytucją (por. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2004 r., SK 32/01 – OTK-A 2004, nr 4, poz. 35). Obejmuje zatem wszelkie środki prawne, pozwalające na ponowne rozstrzygnięcie sprawy, według stanu prawnego obowiązującego już po wyeliminowaniu niekonstytucyjnych przepisów (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 11 czerwca 2002 r., SK 5/02 – OTK ZU nr 4/A/2002, poz. 41; z dnia 9 czerwca 2003 r., SK 12/03 – OTK ZU nr 6/A/2003, poz. 51; z dnia 27 października 2004 r., SK 1/04 – OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 96).

Takim środkiem prawnym jest swoiste wznowienie postępowania, przewidziane w art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z art. 114 ust. 1 tej ustawy w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy, na wniosek osoby zainteresowanej uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli spełnione są przesłanki wymienione w cyt. przepisie. Jedną z tych przesłanek jest ujawnienie, po uprawomocnieniu decyzji, nowych okoliczności, istniejących przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na wysokość świadczenia (art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej).

W sprawie niniejszej decyzją z dnia 9 maja 2013 r. organ rentowy przyznał wnioskodawczyni emeryturę od dnia (...), w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego. Wysokość emerytury została obliczona z pomniejszeniem o sumę kwot pobranych emerytur, stosownie do treści art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Zgodnie z jego treścią jeżeli ubezpieczony pobrał emeryturę na podstawie m.in. przepisów art. 46, 50, 50a, 50e, podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, ustaloną zgodnie z ust. 1, pomniejsza się o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych i składki na ubezpieczenie zdrowotne. Przepis powyższy jest jasny, nie budzi wątpliwości interpretacyjnych i został prawidłowo, w zgodzie z wykładnią gramatyczną, zastosowany przez organ rentowy.

Usunięcie z obrotu prawnego tego przepisu w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 września 2017 r., w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w 1953 r. kobiet, które przed dniem 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 ustawy emerytalnej, nastąpiło dopiero na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16 (OTK-A

2019, poz. 11). Wyrokiem tym Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 25 ust. 1b ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2017 r., w zakresie, w jakim dotyczy urodzonych w (...) r. kobiet, które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do emerytury na podstawie art. 46 tej ustawy, jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego ustawodawca, dokonując zmiany zasad ustalania wysokości emerytury powszechnej w stosunku do kobiet urodzonych w (...) r., naruszył zasadę lojalności państwa względem obywateli. Gdyby ubezpieczone w momencie podejmowania decyzji o przejściu na emeryturę wiedziały jakie okażą się tego konsekwencje dla ustalania wysokości emerytury powszechnej, być może nie skorzystałyby z tego uprawnienia.

Przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej naruszał ustawę zasadniczą już od dnia jego wejścia w życie (ex tunc), jednakże dopiero od opublikowania wyroku Trybunału Konstytucyjnego powstaje nowy stan prawny, pozwalający na ponowne ustalenie praw wnioskodawczyni do obliczenia emerytury z pominięciem niekonstytucyjnego przepisu.

W ocenie Sądu Apelacyjnego pojęcie „nowych okoliczności” istniejących przed wydaniem decyzji organu rentowego, a mających wpływ na ustalenie wysokości emerytury wnioskodawczyni, obejmuje okoliczności sprawy, a zatem zarówno okoliczności faktyczne, jak i prawne. W wyroku z dnia 26 lipca 2013 r., III UK 145/12 (LEX nr 1408199) Sąd Najwyższy wyjaśnił znaczenie zawartego w art. 114 ustawy emerytalnej zwrotu "ujawnienie okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji", stanowiącego przesłankę ponownego ustalenia prawa do świadczenia emerytalnego. Sąd Najwyższy podkreślił, że kontekst przepisu art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej nie stwarza podstaw do ograniczenia znaczenia występującego w nim zwrotu "okoliczności" wyłącznie do "okoliczności faktycznych". Dlatego nie można przypisywać pojęciu "okoliczności" wyłącznie wąskiego znaczenia. Pogląd ten Sąd Apelacyjny w całości podziela. Nową okolicznością w rozumieniu art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej będzie zatem nie tylko okoliczność faktyczna, ale też prawna, a zatem ogół wymagań formalnych i materialnoprawnych związanych z ustaleniem prawa do świadczeń lub ich wysokości (por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 stycznia 2004 r., II UK 228/03 – OSNP 2004, nr 19, poz. 341).

W sprawie niniejszej taką nową okolicznością prawną jest wyrugowanie z obrotu prawnego przepisu, który pozwalał na ustalenie podstawy obliczenia emerytury z pomniejszeniem o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur.

Zasadnie zatem Sąd Okręgowy przyjął jako podstawę rozstrzygnięcia treść art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednakże zgodzić należy się z apelantem, że Sąd I instancji nieprawidłowo przypisał pozwanemu organowi rentowemu błąd w ustaleniu wysokości emerytury z zastosowaniem art. 25 ust. 1b tej ustawy. Przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej oraz przepisy wprowadzające, tj. art. 22 ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2012 r., poz. 637) były zredagowane w sposób jasny i tak też, zgodnie z wykładnią gramatyczną zostały przez ZUS zastosowane. Sąd Apelacyjny podziela w pełni pogląd Sądu Najwyższego, że błąd organu rentowego nie obejmuje sytuacji, w której organ ten (w chwili wydania decyzji) działa na podstawie niebudzących wątpliwości interpretacyjnych przepisów ustawy, które bez wątplenia korzystają z domniemania konstytucyjności aż do chwili uznania ich przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją (por. powołane przez Sąd Okręgowy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2014 r., III UZP 3/13 – LEX nr 1455747).

Podsumowując, w sprawie niniejszej wprawdzie nie występują przesłanki do zastosowania art. 114 ust. 1 pkt 6 ustawy emerytalnej, jednakże zachodzą podstawy do ponownego obliczenia emerytury wnioskodawczyni z uwagi na treść art. 114 ust. 1 pkt 1 tej ustawy, w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16 (OTK-A 2019, poz. 11).

Dodać należy, że wbrew stanowisku pozwanego organu rentowego, Sąd Okręgowy nie dokonał „przeliczenia emerytury”, ale ponownego obliczenia wysokości świadczenia, przyznanego po raz pierwszy decyzją z dnia 9 maja 2013 r., na co zezwala przepis art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej.

Zaskarżony wyrok odpowiada więc prawu, a apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.